

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM İKTİSADI VE HUKUKU ANABİLİMDALI

**MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN KATILIM
BANKALARININ AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNE ETKİSİ:
BİR ZAMAN SERİSİ ANALİZİ**

Hazırlayan

Bahar KAYANTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TÜRKAN

Bingöl – 2020

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE HUKUKU ANABİLİMDALI

MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN KATILIM
BANKALARININ AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNE ETKİSİ:
BİR ZAMAN SERİSİ ANALİZİ

Hazırlayan

Bahar KAYANTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TÜRKAN

Bingöl – 2020

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	vi
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. KATILIM BANKACILIĞI.....	4
2.1. Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Durumu	4
2.2. Katılım Bankacılığının Tanımı	6
2.3. Katılım Bankacılığının Temel Dayanağı: Faiz Yasağı İlkesi.....	6
2.4. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Nedenler	6
2.4.1. Dini Nedenler	7
2.4.2. Sosyal Nedenler	7
2.4.3. Ekonomik Nedenler	7
2.5. Katılım Bankalarının Finansal Araçları	8
2.5.1. Fon Toplama Yöntemleri	8
2.5.1.1.Özel Cari Hesaplar.....	8
2.5.1.2.Katılım Hesabı.....	8
2.5.2. Fon Kullanırma Yöntemleri	8
2.5.2.1.Murabaha.....	8
2.5.2.2.Mudaraba.....	9
2.5.2.3.Muşaraka	9
2.5.2.4.Selem.....	10
2.5.2.5.İstisna	10
2.5.2.6.Leasing	10
2.5.2.7.Sukuk	10
2.5.2.8.Teverruk	11
2.5.2.9.Karz-ı Hasen.....	11

2.6.	Katılım Bankalarının Gelişim Süreci.....	11
2.7.	Türkiye’deki Gelişim Süreci ve Yapılanma	11
2.7.1.	Türkiye’deki Katılım Bankaları	12
2.7.1.1.	Albaraka Türk Katılım Bankası	12
2.7.1.2.	Kuveyt Türk Katılım Bankası	13
2.7.1.3.	Türkiye Finans Katılım Bankası.....	14
2.7.1.4.	Ziraat Katılım Bankası.....	15
2.7.1.5.	Vakıf Katılım Bankası	16
2.7.1.6.	Türkiye Emlak Katılım Bankası.....	16
3.	MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER	17
3.1.	Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü (Bin TL).....	17
3.2.	GSYİH	18
3.3.	Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları.....	19
3.4.	Döviz Kurları.....	19
3.5.	Enflasyon.....	20
3.6.	İşsizlik	21
3.7.	İhracat.....	22
3.8.	İthalat	23
4.	MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN KATILIM BANKALARININ AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNE ETKİSİNİN ANALİZİ	25
4.1.	Çalışmanın Amacı.....	25
4.2.	Çalışmanın Yöntemi	25
4.3.	Literatür Taraması.....	25
4.4.	Veri Seti ve Model.....	30
4.4.1.	Veri setinin oluşturulması.....	30
4.5.	Analiz ve Bulgular	32
SONUÇ	36	
KAYNAKÇA.....	39	
ÖZGEÇMİŞ	45	

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım " Makroekonomik Değişkenlerin Katılım Bankalarının Aktif Büyüklüğüne Etkisi: Bir Zaman Serisi Analizi " adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve genel çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmam da doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

07.02.2020

İmza

Bahar KAYANTAŞ

TEZ KABUL VE ONAY
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bahar KAYANTAŞ tarafından hazırlanan *Makroekonomik Değişkenlerin Katılım Bankalarının Aktif Büyüklüğüne Etkisi: Bir Zaman Serisi Analizi* başlıklı bu çalışma, 07.02.2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *İslam İktisadı ve Hukuku* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	:Doç. Dr. Abdulvahap BAYDAŞ	İmza:
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TÜRKAN	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Müslüm POLAT	İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 07/02/2020 tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Yaşar BAŞ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

"*Makroekonomik Değişkenlerin Katılım Bankalarının Aktif Büyüklüğüne Etkisi: Bir Zaman Serisi Analizi*" başlıklı çalışmayı hazırlamam sırasında her türlü yardım ve desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TÜRKAN'a ve Değerli Eşim Bayram KAYANTAŞ'a teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme şükranlarımı sunarım.

ÖZET

Tezin Başlığı : Makroekonomik Değişkenlerin Katılım Bankalarının Aktif Büyüklüğüne Etkisi: Bir Zaman Serisi Analizi
Tezin Yazarı : Bahar KAYANTAŞ
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TÜRKAN
Anabilim Dalı: İslam İktisadı ve Hukuku
Bilim Dalı :
Kabul Tarihi :
Sayfa Sayısı : XII (ön kısım) + 48 (tez) + 1(ekler)
<p>Bu çalışma da Makroekonomik değişkenlerin Katılım bankacılığının aktif büyüklüğüne etkisi incelenmektedir. İslami finans aracı olan katılım bankalarının aktif büyüklüğü ile makroekonomik değişkenlerden; bankacılık sektörü aktif büyüklüğü, döviz kuru, GSYİH ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları arasındaki karşılıklı ilişkiyi tespit etmek amacıyla çeşitli analiz yöntemleri uygulanmıştır. Veriler E-views programı aracılığıyla EKK testi ve granger nedensellik yöntemler ile analiz edilmiştir.</p> <p>EKK testi sonuçlarına göre Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğündeki 1 puanlık değişim Katılım bankacılığı aktif büyüklüğünde 0.81 puanlık bir artışa neden olmaktadır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki 1 puanlık artış katılım bankalarının aktif büyüklüğünde 0.004 puanlık bir artışa neden olmaktadır. Döviz kurundaki artış katılım bankaları aktif büyüklüğüne negatif etkide bulunurken, GSYİH'nın K.B. aktif büyüklüğüne pozitif katkı da bulunmakla beraber katsayılar istatistiki açıdan anlamlı bulunmamaktadır.</p> <p>Granger nedensellik analizi sonucuna göre Bankacılık sektörü aktif büyüklüğünden Katılım bankacılığı aktif büyüklüğüne doğru % 10 ve Katılım bankacılığı aktif büyüklüğünden GSYİH ya doğru % 5'lik önem düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğu sonucuna varılmıştır.</p>
Anahtar Kelimeler: Makroekonomik Değişken, Katılım Bankacılığı, İslami Finans

ABSTRACT

Title of the Thesis: Effect of Macroeconomic Variables on the Size of Participation Banks' Asset: A Time Series Analysis	
Author	: Bahar KAYANTAŞ
Supervisor	: Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TÜRKAN
Department	: Islamic Economics and Law
Sub-field	:
Date	:
<p>In this study, the effect of macroeconomic variables on the asset size of Participation banking is examined. Among the macroeconomic variables and the asset size of participation banks, which are Islamic financial instruments; Various analysis methods have been applied to determine the interrelation between the asset size of the banking sector, exchange rate, GDP and foreign direct investment. The data were analyzed by EQ views and OLS test and granger causality methods.</p> <p>According to the results of the OLS test, 1 point change in the asset size of the banking sector causes an increase of 0.81 points in the size of participation banking assets. An increase of 1 point in foreign direct investments causes an increase in the asset size of participation banks by 0.004 points. Participation banks of the increase in the exchange rate had a negative effect on the asset size, while the GDP of K.B. Although there is a positive contribution to the asset size, the coefficients are not statistically significant.</p> <p>According to the results of Granger causality analysis, it was concluded that there is a one-way causality relationship from the banking sector asset size to the Participation banking asset size of 10% and from the participation banking asset size to the GDP of 5%.</p>	
Key Words: Macroeconomic Variable, Participation Banking, Islamic Finance	

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş.	: Anonim Şirket
ADF	: Aumented Dickey-Fuller
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BG	: Breusch-Godfrey (Oto Korelasyon)
BPG	: Breusch-Pagan-Godfrey (Değişen Varyans)
BSAK	:Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü
DYSY	:Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları
EKK	:En Küçük Kareler Yöntemi
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
JB	: Jargue-Bera (Normallik Varsayımı)
KBAK	:Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüğü
OPEC	: Irak, Kuveyt, İran, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri
PP	: Phillips- Perron
S.	:Sayfa
TKBB	:Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	:Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
Vb.	:Ve benzeri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. : Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüğü 2006-2019 (Bin TL).....	5
Tablo 2.2. : Katılım Bankacılığının Kuruluş Yılı, Şube ve Aktif Büyüklüğü (Bin TL)	12
Tablo 2.3. : Albaraka Türk Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar (Bin TL)	13
Tablo 2.4. : Kuveyt Türk Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar (Bin TL) ...	14
Tablo 2.5. : Türkiye Finans Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar (Bin TL)	15
Tablo 2.6. : Ziraat Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar (Bin TL).....	15
Tablo 2.7. : Vakıf Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar (Bin TL)	16
Tablo 3.1. : Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü 2006-2019	17
Tablo 3.2. : GSYİH 2006-2019 Yılları Arası (Bin TL)	18
Tablo 3.3. : DYSY 2006-2019	19
Tablo 3.4. : Döviz Kuru (\$) 2006-2019	20
Tablo 3.5. : Enflasyon Oranları 2006-2019.....	21
Tablo 3.6. : İşsizlik Oranları 2006-2019	22
Tablo 3.7. : İhracat Rakamları 2006-2019 (TL).....	23
Tablo 3.8. : İthalat Rakamları 2006-2019 (TL).....	24
Tablo 4.1. : Türkiye’de Literatür İncelemesi	25
Tablo 4.2. : Dünya’da Literatür İncelemesi	29
Tablo 4.3. : Çalışmada Kullanılan Değişkenler.....	30
Tablo 4.4. : ADF ve PP Birimkök Testi Sonuçları	32
Tablo 4.5. : Değişkenler Arasındaki Korelasyon Matrisi	33
Tablo 4.6. : EKK Tahmin Sonuçları	33
Tablo 4.7. : Granger Nedensellik.....	34

1. GİRİŞ

Kapitalist sistemin neden olduğu sorunların zaman içerisinde hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Mevcut bulunan iktisadi sistem insanları, insan hayatını, varlığını bir köşeye bırakıp, kar elde etme çabası içerisinde girmiş ve insanlığı yoksullukla karşı karşıya getirmiştir. İnsanları daima çalışıp çabalayıp tüketmeye zorlamak ve bununla beraber borçlu hale getirmek, insanları yaşanan bu durumlardan çıkış yolu bulamayacak ölçüde zorlamaktadır. İslam dininde faizin de karam kılınmasıyla beraber Müslümanlar bankalardan uzak durmuşlardır. Yaşanılan bu durumlardan kurtulmak amacıyla alternatif bir sistem arayışları uzun yıllar tartışılmıştır. Devam eden bu tartışmalar da hakim olunan iktisat sisteminin eksikliklerinin giderilmesi veya tamamıyla farklı bir sistemin oluşturulması fikrini ortaya çıkarmıştır. 1980’li yıllarda neoliberal politikaların etkisiyle finans kapitalizmi etkilenmiş olup böylelikle de bu tartışmaların yönü değişmiştir. Bankalarla beraber kredi, faiz ve borç almaya sürüklenmiş olmasıyla finans kurumlarının karları en üst düzeylere ulaşmıştır. Yaşanılan bu dönemde finans kurumlarının etkinliğinin artması sonucu İslami finans alanıyla ilgili yapılan çalışmalarında seyri değişmiştir. Yaşanılan son yıllarda iktisadi sistem oluşturma çabaları, finansal sistemle sınırlı kalmış ve katılım bankacılığı hizmetlerinin başlamasıyla beraber Müslüman olanlara da sistemde yer vermeye başlanmıştır (Sezgin, 2017, s.3).

Günümüzde kapitalist sistem dünyada genel olarak yaygın bir şekilde çok büyük kuralları olan alanlara sahiptir. Fakat bireysel girişimle oluşmuş ve sermayesi belli kişilerde toplanması nedeniyle zenginin daha çok zengin fakirin ise daha çok fakir olmasını sağlayan bir sistem olmuştur. Bu sistem faize dayalı sistem aracılığıyla ekonomik büyümenin hedeflenmesi nedeniyle birçok eleştiriye maruz kalmıştır ve bunlarla beraber alternatif ekonomik modeller arayışlarına girilmiştir. İslam iktisadı ise bu alternatif arayışlar sonucu çıkmıştır. İslami finans bireysel girişi desteklemek, adalet konusundaki hassasiyeti ve reel ekonomiyi desteklemesiyle yaşanan birçok ekonomik sorunlara çözüm önerilerinde bulunmuştur (Erdoğan, 2016, s.9).

Makro ihtiyati politikalar, yaşanan krizler sonrası para politikalarını destekler nitelikteki uygulamalar arasında en önde gelmektedir. Makro ihtiyati politikaların amacı ekonomiyi finansal ve reel olarak makro bir şekilde araştırmaktır.

Ekonomide finansal istikrarın bozulması sonucunda makro-ekonomik göstergelerin oynak olması bir yandan gelir ve varlık dağılımlarını olumsuz etkilemekte diğer yandan toplumdaki refah düzeylerini düşürebilmektedir. Finansal istikrar ekonomideki tasarrufların verimli yatırımlara dönüştürülebilmesi noktasında önem arz etmektedir. Böylelikle finansal sistemlerin etkin çalışıyor olması yaşanan risk ve şoklara karşı dayanıklı olmalarını sağlamaktadır. Yaşanılan krizler ve bireylerin tarihlerinde zaman içerisinde yaşanan değişimler bireyleri sistemin sorgulanmasına ve alternatif arayışlara yönlendirmektedir. İslami finansın bu ölçüde önemli olmasının nedeni bu alternatif arayışlarda ilk sıra da yer alıyor olmasıdır. Böylelikle global finans sistemini bu denli etkilemesi İslami finansın detaylı olarak ele alınmasında önemli rol oynamaktadır (Eşsiz ve Karabulut, 2017, s.661-681).

İslami finans İslam hukuku prensiplerine göre çalışan bir finansal sistemdir. İslami finans oldukça yeni gelişim aşamasında olan bir sistemdir. On dördüncü yüzyılın başlarından itibaren yaşanan bazı güçlüklerden dolayı İslami finansın gelişimi uzun bir süre ağır seyretmiştir. İslami finans faaliyetleri ilk olarak 1913 yılında Ada pazarında kurulan "Hacı Adem Beyzade İbrahim Sipahizade Hamdi ve Şürekası Adapazarı İslam Ticaret Bankası" ile başlamıştır (Türkan, 2019, s.3). Bu ilk faaliyetlerinden sonra da faizsiz bankacılığı başlatmak amacıyla 1940 yılında Malezya ve 1950 yılında Pakistan da girişimler söz konusu olmuştur. 1963 yılında Mekke'ye yapılacak hac yolcuları Malezya hükümetinin hac'ca gidecek olanlara hac tasarruflarını yapmalarını sağlamak amacıyla Hac Fon yönetimini kurmuştur. 1963'lü yıllarda Mısır da Mit-Ghamr adında bir tasarruf bankası kurulmuştur. Kuruluşun ilk yıllarında oldukça popüler olmasına karşın yaşanan bazı durumlardan ötürü kapanmıştır ve 1972 yıllarında Nasser Sosyal Bankasının kuruluşuna öncülük etmiştir. Banka bugün hala aktif olarak faaliyet göstermekte fakat İslami prensiplere uygun faaliyet göstermemektedir. 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizlerine neden olan Arap Petrol Ambargoları sayesinde durum değişmeye başlamıştır. Petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle gelişmiş olan ülkeler OPEC (Irak, Kuveyt, İran, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri) ülkelerine oldukça yüksek varlıklar devretmiştir. Dünyanın farklı bölgelerinde kurulmuş İslami finansal kurumların ve geleneksel bankaların İslami Finans içerisindeki payı gün geçtikçe artış

göstermektedir (Alrıfaı, 2017, s.153). Türkiye de 2019 yılı itibariyle İslami Finansın aktifleri toplamı 267.663 Milyon TL ye ulaşmıştır (TKBB, 2019).

Makroekonomik değişkenlerin Katılım bankalarının aktif büyüklüğüne etkisini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada öncelikle Birinci bölümde makroekonomik değişkenler sıralanıp açıklanmıştır ve bu değişkenlere ait veriler bulunup tablolar oluşturulmuştur. İkinci bölümde ise Katılım bankacılığının dünyadaki ve Türkiye'deki durumu hakkında bilgiler verilmiş ve katılım bankacılığının ortaya çıkışında etkilen olan nedenler ve finansal araçlarda açıklanmıştır. Son bölümde ise seçilmiş olan dört makroekonomik değişkenin Katılım bankacılığı aktif büyüklüğüne etkisini tespit etmek amacıyla birim kök, EKK, korelasyon ve granger testleri uygulanmıştır.

2. KATILIM BANKACILIĞI

Dünya katılım bankacılığının başlangıcı M.Ö. 2123-2081 yıllarına kadar uzanmaktadır. 1945 yılında ise İslam ekonomisi tabiri ortaya çıkmıştır. İlk katılım bankası 1963 yılında Mısırda kurulmuş olup faaliyetlerini 1966 yılına kadar sürdürmüştür. İslam ülkeleri aralarında yatırımı teşvik edebilme ve üye ülkeler arasında dış ticareti teşvik etmek amacıyla İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur. Katılım bankalarına danışmanlık yapabilme, bankalar arasındaki iletişimi sağlamak, katılım bankaların gelişimine katkı da bulunmak ve problemlere çözüm bulabilmek amacıyla Uluslararası İslam Bankaları Birliği ve İslam Bankacılık Ekonomi Kurulu 1977 yılında kurulmuştur. Katılım bankacılığının faaliyet gördüğü ülkelerde sistemin büyüklüğü ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bir yanda finansal sistemin bütünüyle faizsiz bankacılık ürünleriyle oluşmuş Sudan ve İran ülkeleri bulunurken, diğer yanda ticari bankacılık ve katılım bankacılığı faaliyetlerinin beraber işlendiği Malezya, Endonezya, Bahreyn Birleşik Arap Emirlikleri ve Pakistan gibi ülkeler bulunmaktadır. Ayrıca son yıllarda İsviçre, ABD ve İngiltere gibi ülkelerde de faizsiz bankacılık ihtiyaç duyulan finansal ürünler arasında yer almaktadır. Katılım bankacılığını benimsemiş ülkelerin neredeyse büyük çoğunluğu gelişmiş ülkeler statüsünde yer almaktadırlar. Böylelikle yaşanan krizler karşısında gelişmiş ülkelerin gösterdikleri düşük büyüme performansları katılım bankacılığını düşük oranda etkiledikleri görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin Katılım bankacılığına olan ilgisinin artmasının en önemli nedenlerinden biride budur (Zaim, 2010, s.139).

2.1. Katılım Bankacılığı ve Türkiye'deki Durumu

Müslüman düşünürler, 19. yy sonlarından itibaren var olan ticari bankaların sundukları hizmetleri eleştirel bir bakış açısıyla incelemişlerdir. Ticari bankaların zaman ilerledikçe borç ve kredilerden elde ettikleri faiz gelirlerinin şer'i hükümlere aykırı olduğu noktasında fikir birliği oluşturmuşlardır. Fon açığı ve fazlası olan birimler arasındaki ilişkinin ticaret ile sanayinin gelişimi ve toplum ihtiyaçlarının karşılanması açısından Müslüman bilim adamları ticari bankalara alternatif olarak şer'i hükümlere uygun finans ve bankacılık sistemi fikrini ortaya çıkarmışlar. İlk olarak 1960'lı yıllarda İslami finans kurumları ortaya çıkmıştır. 1975 de Dubai İslam Bankası ve Cidde'de İslam Kalkınma Bankasının kurulmasıyla beraber İslami finans hareketleri ilerlemeye başlamıştır (Ayub, 2017, s. 301-302).

İslami finans son zamanlarda çok fazla insanların ilgi odağı haline gelmiştir. İslami finansa olan ilginin artmasında en önemli etkenlerden biri de hızla büyüme göstermesidir. Günümüzde İslami finans endüstrisi bir trilyon doları aşmış bir seviyeye ulaşmış olup İslami finans alanında hızlı bir büyüme trendi gerçekleşirken 2009 yılında katılım bankacılığı % 28,6 oranında bir büyüme sağlayarak 822 milyar dolara ulaşmıştır. 2010 yılında bu değer bir milyon doları aşmış bulunmaktadır. 2008-2011 yılları arasında yaşanan krizin etkisiyle batılı bankalar küçülme eğilimi gösterirken İslami bankalar istikrarlı bir büyüme sağlayarak ilgi odağı haline gelmeyi başarmışlardır (Yanpar, 2015, s.88).

Tablo da gösterildiği gibi bankacılık sektörü aktif büyüklüğü istikrarlı bir şekilde artış göstermektedir. 2006 yılı itibari ile 13.656.867.00 TL iken, 2019 yılında 256.766.987.00 TL'ye ulaşmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 2.1 : Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüğü 2006-2019 (Bin TL)

Yıllar	Aktif Büyüklük
2006	13.656.867,00
2007	19.240.210,00
2008	25.636.561,00
2009	33.691.636,00
2010	43.232.128,00
2011	56.050.001,00
2012	69.980.673,00
2013	95.887.863,00
2014	103.868.515,00
2015	119.708.785,00
2016	132.782.825,00
2017	159.391.660,00
2018	205.850.215,00
2019	256.766.987,00

Kaynak: TCMB, 2019

2.2. Katılım Bankacılığının Tanımı

Katılım Bankacılığı, faizsizlik prensibine göre çalışan ve bu prensiplere uygun olarak bankacılık faaliyetlerini yerine getiren kurumlardır. Faizsiz bankalar topladıkları fonları çeşitli şekillerde kullanarak ekonomiye katkı sağlamaktadırlar. Faizsiz bankacılık İslami finansın kuralları dahilinde bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Katılım bankacılığı alternatif bir model olarak İslam dininde faizin yasak olması sebebiyle oluşmuştur. Katılım bankacılığı, faizsiz bankacılık, kar-zarar ortaklığı bankacılığı vb. farklı isimlerle de adlandırılmaktadırlar. Geleneksel bankalarla verdikleri hizmet yönünden aralarında pek fark bulunmamaktadır (Arslan, 2017).

2.3. Katılım Bankacılığının Temel Dayanağı: Faiz Yasağı İlkesi

Katılım bankacılığının en önemli temel dayanağı faiz yasağıdır. Borç verilen bir miktar paranın belirlenmiş süre sonunda verilmemesi halinde fazlalıkla geri alınması veya vadeli bir alacağın vadesinde ödenmemesi durumunda alınan fazlalık olarak nitelendirilen faizin yasak olduğu İslam dininin temel kaynakları olan ayet ve hadislerde açık bir şekilde belirtilmiştir. Faiz yasağı ile ilgili Kur'an-ı Kerimde geçen ayetler aşağıda yer almaktadır (Karahana ve Ersoy, 2016, s.96).

"İnsanların malları içinde artsın diye faiz ödünç verdikleriniz Allah katında artmaz. Allah'ın hoşnutluğunu isteyerek verdiğiniz zekata gelince, işte(manevi karlarını) kat kat arttıranlar onu verenlerdir (Rum, 39.ayet)."

"Faiz yiyenler ancak şeytanın çarparak sersemlettiği kimse gibi kalkarlar. Bunun sebebi onları, 'Alım- satım da ancak faiz gibidir.2 demeleridir. Halbuki Allah alım-satımı helal, faizi haram kılmıştır. Artık kimse Allah'tan bir öğüt erişir de faizciliği bırakırsa geçmişte yaptığı kendisine aittir, işi de Allah'a kalmıştır. Kim d yine faizciliğe dönerse işte bunlar orada devamlı kalmak üzere cehennemliklerdir (Bakara, 275. Ayet)."

2.4. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Nedenler

İnsanlar bir arada yaşamanın gerekliliklerinden biri olan sosyal, kültürel kurum veya kuruluşlar kurmuşlardır. İnsanların ekonomik ihtiyaçlarını karşılama çabasının bir ürünü olarak ortaya çıkan katılım bankaları kültürel ve ekonomik

kuruluşların başında gelmektedir. Katılım bankalarının oluşum sebepleri 3 ana başlık altında incelenecektir.

2.4.1. Dini Nedenler

Katılım bankalarının ortaya çıkmasında etkili olan nedenlerin başında dini nedenler gelmektedir. İslam dininde alkol, domuz eti ve faizin yasak kılınması dini hassasiyeti yüksek olan bireylerin konvansiyonel bankalardan uzak durmasına neden olmuştur. Katılım bankalarının başta Körfez ülkeleri olmak üzere Müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkelerde kurulması bu durumu açıklamaktadır. Katılım bankalarının kurulmasıyla birlikte ekonomik piyasadan uzak kalan fonlar ekonomiye kazandırılmış olup faiz hassasiyetinden dolayı bankacılık sektöründen uzak duran bireylerin ekonomi piyasasına girdi sunmaları sağlanarak ülke ekonomisine katkıda bulunulmuştur (Özsoy , Özel Finans Kurumları, 1997).

2.4.2. Sosyal Nedenler

Katılım bankalarının ortaya çıkmasında dini nedenlerin yanı sıra sosyal nedenlerinde önemli katkıları bulunmaktadır. İnsan fitratı gereği topluluk halinde yaşayan bir varlıktır. Bu topluluklar oluşurken çeşitli sınıflar ve gruplar ortaya çıkmaktadır. İnsanlar bu toplum içerisinde elde ettikleri kazanım ve statülere göre konumlanmaktadır. Toplum içerisindeki bireylerin gelir gruplarına göre adil bir maddi dağılıma sahip olmalarında katılım bankaları önemli rol almaktadır. Katılım bankaları ekonomik düzen içerisinde faiz nedeniyle oluşabilecek sebepsiz zenginleşme ve işgücü ile çalışanların aleyhine gelişebilecek toplumsal eşitsizliğin engellenmesine olanak sağlamaktadır (Kalaycı, 2013, s.61).

2.4.3. Ekonomik Nedenler

Katılım bankalarının ortaya çıkmasında rol oynayan önemli nedenlerden bir tanesi de ekonomik nedenlerdir. Katılım bankaları kurulduğu ilk yıllardaki İslam ülkelerinin genel durumuna baktığımız da birçoğunun ekonomik görünüm olarak az gelişmiş ülkeler grubunda yer aldıkları görülmektedir. Bunun temel sebeplerinden biri İslam ülkelerinin fon bulmada yetersiz kaldıkları ve ellerindeki fonları verimli kullanamadıkları görülmektedir. Katılım bankaları Müslüman ülkelerdeki ekonomik kaynakların kullanılmasında ve finansal yatırımların yönlendirilmesinde önemli bir görev üstlendikleri görülmektedir (Yahşi, 2000, s.6).

2.5. Katılım Bankalarının Finansal Araçları

Katılım bankacılığını tüm finansal kurumlardan ayırt eden özelliği faizsizlik prensibine dayanmasıdır. Böylelikle faizli sistem ile işlem yapan kurumları tercih etmeyenler için farklı yöntemler aracılığı ile hizmet sunulması açısından katılım bankacılığı araçları alternatif yöntem olarak ortaya çıkmıştır (Doğan, 2013, s.30).

2.5.1. Fon Toplama Yöntemleri

2.5.1.1.Özel Cari Hesaplar

Katılım bankalarında açılabilen Özel cari hesaplar; istenildiğinde kısmen veya tamamen çekilebilme özelliği bulunan fakat hesap sahibine herhangi bir getiri sağlamayan hesaplardır. Geleneksel bankalardaki vadesiz hesaplara benzetilmektedir. Özel cari hesaba yatırılan paralar 100.000 TL'ye kadar devlet güvencesi altındadır. Zaman aşımı süre 10 yıldır (Tosun, 2000, s,177-191).

2.5.1.2.Katılım Hesabı

Bankacılık kanununa göre katılım hesabı; katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlar tarafından kullanılması sonucu oluşacak kar ve zarara katılma sonucu veren karşılığında hesap sahiplerine herhangi bir getiri ödemeyen hesaplardır. Ayrıca yatırılan paraların aynen geri ödenmesi garanti edilemeyen hesaplardır. Bu ortaklık İslam hukukundaki emek-sermaye ortaklığı ile benzetilmektedir. Bu hesaba yatırılan paraların 50.000 TL'ye kadar olan kısmı TMSF(Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) güvencesi kapsamındadır (Aktepe, 2010, s.72-74).

2.5.2. Fon Kullandırma Yöntemleri

2.5.2.1.Murabaha

Katılım bankalarının müşterilerine fon kullandırma yöntemlerinden biri olan murabahanın sözcük anlamı finansal alım satımdır. Diğer bir deyişle murabaha peşin alınan bir malın vade ile malın mevcut fiyatına kar eklenerek müşteriye satılması yöntemidir. Murabaha yönteminde banka müşterisine satacağı malın maliyetini ve müşteriden kazanacağı karı müşteriye önceden söylemek suretiyle müşteriye malın mali değerini ve bankaya ödeyeceği kar hakkında bilgilendirmiş olacaktır. Murabaha yöntemini bir örnekle açıklayacak olursak; bu yöntemde banka finans desteği vereceği müşterisine vekâlet vermek suretiyle müşterinin malı sahibinden almasını sağlayacak ve vekâleten aldıracağı malın ücretini peşin verip müşterisinden bu ücreti ve karını vade ile alacaktır. Örneğin; 100.000 liralık bir konutu almak için bankadan

konut finansmanı talep eden müşteriye banka bulunan uygun konutu banka adına alması için vekâlet verip müşterinin konut sahibinden konutu almasını sağlıyor. Alınan bu konutun ücretini banka konut sahibine verip konutun devrini bankayı vekaleten temsil eden müşteriye yapıyor ve banka ile müşteri arasında kullanılan finansmandan ne kadar kar elde edeceği belirlenip sözleşme imzalanıyor ve bankanın alacağı ücret taksitler halinde geri ödeniyor. Banka müşterisinden alacağı tüm ücreti tahsil ettikten sonra konutun mülkiyetini müşterisine vekâleti kaldırıp devrediyor. Katılım bankalarının bankacılık faaliyetlerinde en çok kullandığı yöntemlerinden biri olan murabahanın gerçekleşmesi için müşteri ve bankanın yerine getirmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar; ortada söz konusu satışa uygun malın varlığı, bu malın alım ya da satıma uygunluğu, söz konusu malın vade (taksitli) satışa uygunluğu, alıcı ile satıcının arasında satış sözleşmesinin varlığı ve yapılacak işlemlerin gerçek olması, sahte olmaması (Bayındır, 2005).

2.5.2.2.Mudaraba

Mudaraba emek-sermaye ortaklığı olarak tanımlanmaktadır. Bu ortaklık ilişkisinde sermaye sahibine rabbu'-mal, emeğini sunan kişiyi de mudarib adı verilmektedir. Bu yöntemde ortaklık ilişkisi bir sözleşmeyle gerçekleşir. Sermayedarın sermayesini işleten mudarib ise emeğini kiralayan işçi gibidir. Bu ortaklıkta gerçekleşecek olan kar da iki taraf da ortaktır. Mudaraba ortaklığın üç şartı bulunmaktadır; Sermayenin geçerli para olması, sözleşme esnasında paranın çalışacak kişiye belli olacak şekil de teslim edilmesi, elde edilecek karın nispeten tespit edilmesidir (Tabakoğlu, 2016, s.348).

2.5.2.3.Muşaraka

Sermaye ortaklığı olarak tanımlanmaktadır. Mudaraba yönteminden farklı olarak ortaklardan biri sermayesiyle ortaklığa katkı da bulurken diğeri emeğiyle katkıda bulunmaktadır. Bu ortaklık sisteminde ortaklar arasında emek-sermaye ayrımı söz konusu değildir. Mudaraba yönteminde olduğu gibi müşaraka ortaklığı da yazılı sözleşmeyle yapılmaktadır. Kar ve zarara katılma oranları şirkete ortak oldukları pay oranında hesaplanmaktadır (Yüksel, 2016, s.175-193).

2.5.2.4.Selem

Selem belirli bir mal veya hizmetin bedelinin peşin olarak ödenip ileri bir vadede satın alınmasıdır. Bu işlemde banka gelecekte üretilecek mali peşin olarak satın almaktadır. Ancak bu malı satabilmesi için vadesini beklemesi gereklidir. İslam dininde bu işlem altın gümüş, para vb. varlıkların satışında faiz olarak nitelendirildiği için yasaklanmıştır. Bu yöntemde ödemenin önceden yapılması malın üretilmesi için finansman sağlamış olmaktadır (Babuşçu ve Hazar, 2017, s.246).

2.5.2.5.İstisna

İstisna, sipariş üzerine üretim olarak da ifade edilmektedir. İstisna bir mal veya hizmetin üretiminin yapılmadan ve üretimin teslim tarihinin belirlenmeden müşteri ile imalatçı arasında yapılan anlaşmadır. Bu yöntem ile ihtiyaç sahibinin ürünün üretilmesi konusunda tedirgin olmadığı gibi imalatçı da malın satılıp satılmaması konusunda tedirgin olmamaktadır (Yılmaz, 2010, s.15).

2.5.2.6.Leasing

Leasing finansal kiralama anlamına gelmektedir. Bu yöntemde üç taraf bulunmaktadır. Bunlar; leasing şirketi, yatırımcı ve üreticidir. Yatırımcı ihtiyaç duyduğu mal veya hizmeti seçer ve bunun satın alınması için leasing şirketine başvuru yapar ve finansal kiralama sözleşmesi imzalar. Leasing şirketi ise malı alıp yatırımcıya teslim etmektedir. Başta anlaşılan oranlarda yatırımcı şirkete ödemesini yapar ve ödeme tamamlandıktan sonra mal yatırımcıya satılır. Leasing işleminin vadeli satım mı kira mı olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Kimi araştırmacılar kira olarak nitelendirirken kimi de vadeli satım olarak nitelendirmektedir (Aktepe, 2012, s. 49).

2.5.2.7.Sukuk

Sukuk Arapça kökenli bir kelimedir. Sukuk menkul kıymet anlamına gelmektedir. Sukuk belirli bir meğlağı temsil eden ve ortaklık hakkı sağlayan belgeye verilen isimdir. Sukuk bir varlığa dayalı senettir. Faizden uzak durmak isteyen müşteriler için sukuk İslami bir yatırım aracıdır. Tahviller borca dayalı sukuk ise varlığa dayalı sertifikalardır. Sukuk ihracı için gerekli unsur belli bir varlığa dayalı olması ve gerçek ticari bir iş olmasıdır (Bayındır, 2015, s. 97-119).

2.5.2.8.Teverruk

Teverruk, bu sistemde nakit ihtiyacı olan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir malın taksitle alınıp peşin olarak satılmasıdır. Bu sistem katılım bankaları tarafından ödeme gücünü çeken şahısların borçlarını yeniden yapılandırmaları amacıyla kullanılabilir. Uluslararası Murabaha olarak da anılabilmektedir (Öztürk, 2011, s.118).

2.5.2.9.Karz-ı Hasen

Karz-ı Hasen sistemi katılımcıların dini inançlarına dayanan kredi süreci boyunca sadece anaparanın geri ödendiği faizsiz bir yöntemdir. Karz-ı hasen yöntemi genellikle yoksul kesimler arasında yaygınlaşmıştır. Bu sistem de borçtan gelir elde edilmemektedir borç verilen miktar aynı şekilde geri alınmaktadır. Örneğin 2000 TL borç verip borcun tahsil edileceği zaman yine 2000 TL geri almak. Genellikle eğitim evlilik ve uzun vadeli maaş gecikmeleri gibi durumlarda ihtiyaçların karşılanması için kullanılmaktadır (Özdemir, 2015, s.200).

2.6. Katılım Bankalarının Gelişim Süreci

Katılım bankacılığının oluşumunda etkili olan nedenlerden en önemlisi İslam dininin genel kabul görmüş kurallarıdır. İslam dininde özellikle faizin yasak olmasından dolayı Müslüman ülkelerde atıl kalan fonları tekrar ekonomiye kazandırabilmek amacıyla katılım bankacılığı oluşmuştur. Faizsiz bankaların diğer bir önemli özelliği ise insan ihtiyaçlarını karşılamada faiz kullanmadan hizmet vermektedirler. Katılım bankacılığında para alım satımına konu değildir para yalnızca bir değişim aracı olarak kullanılmaktadır. Dünyada katılım bankacılığının hızla gelişip yayılmasında en önemli katılardan biri de Faizsiz bankacılık sisteminde en güçlü temsilcilerin HSBC ve CITI Bank olmasıdır (Onan ve Sümer, 2016, s. 296-308).

2.7. Türkiye'deki Gelişim Süreci ve Yapılanma

Dünyada İslami Bankalar 'Faizsiz Bankalar' olarak adlandırılırken, Türkiye'de Katılım Bankacılığı olarak adlandırılmaktadır. Katılım bankaları Türkiye Katılım Bankalar Birliği (TKBB)'ne tabidirler. Katılım bankaları ticari bankalardan çeşitli yönlerde farklılık göstermektedirler. Katılım bankalarını ticari bankalardan ayıran en önemli özelliği müşterinin ihtiyaç duyduğu mal için kredi vermeyip ihtiyaç

duyulan malı müşterisi için satıcıdan peşin alıp müşterisine vadeli olarak satmaktadır. Türkiye’de katılım bankacılığını kurulmasının en önemli nedenlerinden bazıları; Faiz hassasiyeti taşıyan müşterilerin ticari bankalara gitmediklerinden dolayı atıl kalan fonları tekrar ekonomiye kazandırmak, İslam iktisadına tabi ülkelerle ilişkileri geliştirmek, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Arap Emirlikleri gibi zengin ülkelerden ülkeye fon girişini kolaylaştırmak amacıyla kurulmuştur. Türkiye’deki faizsiz bankacılığının geçmişi 1970’li yıllara dayanmaktadır. 1975 yılında Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım bankası kurulmuştur fakat zamanla geleneksel bankalar gibi çalışmaları için başarısız olmuştur. Yaşanan bu başarısız denemeden sonra 1983 yılında 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile faizsiz bankaların ülkemizde faaliyet göstermelerine izin verilmiştir. Bu kurumlar Özel Finans Kurumu adını almıştır. 2005 yılında 5411 sayılı Bakanlar Kanunu ile Katılım Bankası olarak adlandırılmıştır.

2.7.1. Türkiye’deki Katılım Bankaları

Günümüz itibariyle Türkiye de 5 katılım bankası bulunmaktadır. Bunlar Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankasıdır (Esmer ve Bağcı, 2016, s,17-30).

Tablo 2.2. :Katılım Bankalarının Kuruluş Yılı, Şube ve Aktif Büyüklükleri (Bin TL)

Banka Adı	Kuruluş Yılı	Şube Sayısı	Aktif Büyüklüğü
Albaraka Türk	1985	230	46.295.214
Kuveyt Türk	1989	425	95.860.200
Türkiye Finans	2005	310	50.630.730
Ziraat Katılım	2014	88	30.803.790
Vakıf Katılım	2015	97	27.198.135
Türkiye Emlak Katılım	2019	11	6.181.234

Kaynak:TKBB, Eylül 2019

2.7.1.1. Albaraka Türk Katılım Bankası

Albaraka Türk Katılım Bankası 30 yılı aşkındır hizmet vermektedir. 1984 yılında kuruluş çalışmalarına başlanmıştır. Türkiye’de ilk özel finans kurumu olarak 1985 yılında faaliyete başlamışlardır. 1988 yılından itibaren finansal kiralama işlemi

yapmaktadırlar (Albaraka Türk, 2019). 2019 yılı itibariyle şube sayısı 230, personel sayısı 3833 ve net kar 11.465 olarak gerçekleşmiştir (TKBB, 2019).

Katılım bankalarından Albaraka Türk Katılım bankasının 2006 ile 2019 yılları arası Toplam Aktifleri ve Net Kar'ı incelendiğinde devamlı sürekli bir artış olduğu gözlenmiştir. 2019 yılı Toplam Aktifleri Bin TL 13.383.162 iken Net Kar'ı 53.710 Bin TL'dir (Tablo 3.3).

Tablo 2.3. : Albaraka Türk Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar (Bin TL)

Yıllar	Toplam Aktifler	Net kar
2008	4.224.371	27.562
2009	5.368.854	30.300
2010	6.811.147	29.918
2011	8.617.333	41.209
2012	10.308.032	39.181
2013	13.383.162	53.710
2014	17.809.891	61.578
2015	24.780.051	62.786
2016	28.810.563	63.075
2017	33.021.316	35.793
2018	37.084.452	97.717
2019	44.593.923	27.146

Kaynak: TKBB, 2019

2.7.1.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası

Kuveyt Türk Katılım bankası ilk olarak 1989 yılında Kuwait Finaance House'un Türkiye'de pazara sunulmasıyla temelleri atılmıştır. 28.02.1989 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının izniyle "Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş." adıyla Özel Finans Kurumu statüsüyle faaliyete başlamıştır 2006 yılında Kuveyt Türk Katılım Bankasını ismini almıştır(Kuveyt Türk, 2019). 2019 yılı itibariyle şube sayısı 425, personel sayısı 5958 ve net kar 777.496 olarak gerçekleşmiştir (TKBB, 2019).

Katılım bankalarından Kuveyt Türk Katılım bankasının 2006 ile 2019 yılları arası Toplam Aktifleri ve Net Kar'ı incelendiğinde devamlı sürekli bir artış olduğu

gözlenmiştir. 2019 yılı Toplam Aktifleri 83.569.920 Bin TL iken Net Kar'ı 254.003 Bin TL'dir (Tablo 3.3).

Tablo 2.4. : Kuveyt Türk Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar

Yıllar	Toplam Aktifler	Net Kar
2008	4.408.024	20.179
2009	5.896.984	44.657
2010	7.100.456	38.786
2011	10.438.532	37.935
2012	15.028.007	85.178
2013	19.653.378	51.001
2014	27.747.850	80.415
2015	36.088.980	100.488
2016	42.331.036	125.475
2017	49.453.260	152.244
2018	60.654.202	203.088
2019	83.569.920	254.003

Kaynak: TKBB, 2019

2.7.1.3. Türkiye Finans Katılım Bankası

Türkiye Finans Katılım Bankası 1991 de kurulmuş Anadolu Finans ve 1985 ile 2001 yılları arasında Faisal Finans Kurumu ismiyle katılım bankacılığı faaliyetlerini gerçekleştiren Family Finans'ın 2005 yılında birleşmesiyle %100 yerli sermaye ile kurulmuş ilk özel finans kurumudur. 1953 yılından beri NCB'den aldığı tecrübelerini Türkiye'ye taşımıştır (Türkiye Finans, 2019). 2019 yılı itibariyle şube sayısı 310, personel sayısı 3487 ve net kar 200.606 olarak gerçekleşmiştir (TKBB, 2019).

Katılım bankalarından olan Türkiye Finans Katılım bankasının 2006 ile 2019 yılları arası Toplam Aktifleri ve Net Kar'ı incelendiğinde en yüksek seviye 2016 yılında ulaşılmıştır daha sonra bir düşüş yaşanmış ve tekrar yükselmeye başlamıştır. 2019 yılında toplam aktifleri 51.218.267 Bin TL, Net Kar ise 83.265 Bin TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3.4).

Tablo 2.5. : Türkiye Finans Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar

Yıllar	Toplam Aktif	Net kar
2008	5.852.389	36.682
2009	7.890.309	23.697
2010	8.804.895	57.325
2011	11.455.688	42.151
2012	13.687.252	71.146
2013	18.391.841	76.692
2014	26.650.102	87.683
2015	36.614.599	64.103
2016	42.331.036	125.475
2017	38.812.108	91.400
2018	38.470.788	90.380
2019	51.218.267	83.265

Kaynak: TKBB, 2019

2.7.1.4. Ziraat Katılım Bankası

Ziraat katılım bankası 675.000.000 TL sermayesinin tamamı T.C. hazinesi tarafından ödenmiş bir katılım bankasıdır. 2014 yılında kurulmuş ve 2015 yılı itibariyle faaliyet izni almıştır. 2018 yılında ise sermayesi 1.750.000.000 TL'ye ulaşmıştır (Ziraat Katılım, 2019). 2019 yılı itibariyle şube sayısı 88, personel sayısı 1106 ve net kar 386.190 olarak gerçekleşmiştir (TKBB, 2019).

Katılım bankalarından Ziraat Katılım bankasının 2006 ile 2019 yılları arası Toplam Aktifleri ve Net Kar'ı incelendiğinde devamlı sürekli bir artış olduğu gözlenmiştir. 2019 yılı Toplam Aktifleri Bin TL24.957.680 iken Net Kar'ı 104.261 Bin TL'dir (Tablo 3.5).

Tablo 2.6. :Ziraat Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar

Yıllar	Toplam Aktif	Net Kar
2016	3.415.167	2.757
2017	9.065.260	25.120
2018	16.122.529	68.742
2019	24.957.680	104.261

Kaynak: TKBB, 2019

2.7.1.5. Vakıf Katılım Bankası

Vakıf katılım bankası 2015 yılında kurulmuş ve 2016 yılında faaliyet izni almıştır. Sermayesinin tamamı Vakıflar genel müdürlüğü Mahmut Han-1 Evvel Bin Mustafa Han Vakfı, Murat Paşa Bin Absusselam Vakfı, Mahmut Han-1 Sani Bin Abdulhamit Han- Evvel Vakfı ve Beyazid Han-1 Sani Vakıflarına aittir. Sermayesi 1.020.000.000 TL'dir (Vakıf Katılım, 2019). 2019 yılı itibariyle şube sayısı 97, personel sayısı 1231 ve net kar 254.071 olarak gerçekleşmiştir (TKBB, 2019).

Katılım bankalarından Vakıf Katılım bankasının 2006 ile 2019 yılları arası Toplam Aktifleri ve Net Kar'ı incelendiğinde devamlı sürekli bir artış olduğu gözlenmiştir. 2019 yılı Toplam Aktifleri Bin TL iken 23.416.142 Net Kar'ı 52.650 Bin TL'dir (Tablo 3.6).

Tablo 2.7. : Vakıf Katılım Bankası Toplam Aktifleri ve Net Kar

Yıllar	Toplam Aktif	Net Kar
2016	1.057.110	1.389
2017	5.955.662	25.050
2018	14.458.121	54.506
2019	23.416.142	52.650

Kaynak: TKBB, 2019

2.7.1.6. Türkiye Emlak Katılım Bankası

1926 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün imzasıyla Emlak ve Eytam Bankası adıyla kuruldu. Değişen zaman içerisinde çağın şartlarına ayak uydurmak için birkaç kez isim değişikliğine giden banka, Emlak ve Eytam Bankası olarak kurulduktan sonra, sırasıyla Türkiye Emlak Kredi Bankası, Tek Bank ve günümüzde Türkiye Emlak Bankası ismiyle bankacılık faaliyetlerine devam etmektedir. Günümüzde Türk bankacılık sektörünün en genç katılım bankası olarak BDDK'dan faaliyet iznini alan Banka, 93 yıllık tecrübesi ile katılım bankacılığına katkı sunmaktadır (Emlak Bank, 2019). 2020 yılı itibariyle şube sayısı 11, personel sayısı 222 ve net kar 28.562 olarak gerçekleşmiştir (TKBB, 2020).

3. MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER

Makroekonomik sistem içerisinde ekonominin yapısını oluşturan birçok değişken mevcuttur. Çalışmada Bu değişkenlerin her biri ayrı ayrı ele alınmış olup makroekonomik değişkenlere ait veriler tablo halinde verilmiştir.

3.1. Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü (Bin TL)

Bankacılık sektörüne ait belli bir dönem içindeki aktif ve pasiflerin toplamı aktif büyüklüğü ifade etmektedir. Bankacılık sektörü aktif büyüklüğü 2006 ile 2009 yıllar arası verileri tablo da gösterilmektedir. Yıllar itibari ile katılım bankacılığının aktif büyüklükleri aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.1. : Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü 2006-2019

Yıllar	Aktif Büyüklük
2006	436.321.837,00
2007	505.720.615,00
2008	631.256.870,00
2009	714.599.653,00
2010	869.034.049,00
2011	1.048.223.151,00
2012	1.184.093.056,00
2013	1.492.014.859,00
2014	1.175.748.138,00
2015	2.047.069.207,00
2016	2.379.959.794,00
2017	2.842.209.883,00
2018	3.335.791.073,00
2019	3.681.907.788,00

Kaynak: TCMB, 2019

Tablo da gösterildiği gibi bankacılık sektörü aktif büyüklüğü istikrarlı bir şekilde artış göstermektedir. 2006 yılı itibari ile 436.321.837,00 TL iken, 2019 yılında 3.681.907.788,00 TL'ye ulaşmıştır (Tablo 3.1).

3.2. GSYİH

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, bir ülke sınırları içerisinde belirli bir dönemde üretilmiş olan tüm mal ve hizmetlerin parasal değeri olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi ülke içindeki Pazar potansiyeline bağlıdır. Pazar potansiyelinin artmasıyla mal ve hizmet üretimi artacak ve bunun sonucunda ekonomik büyüme gerçekleşmiş olacaktır. İç talebin artması ekonomi de talep fazlasına neden olmaktadır bu da yatırımcıların gelirlerini artıracak ve böylelikle yabancı yatırımcıların bu ülkelere yatırım yapmaya teşvik edecektir (Açıkalm vd., 2006, s.274). Bu makroekonomik değişken iktisadi faaliyetlerin en kapsamlı ve geniş ölçüsüdür. GSYİH birkaç farklı yöntemler ölçülebilmektedir. Bunlardan başlıcaları; Üretim yöntemi, Harcama yöntemi ve Gelir yöntemidir (Mishkin, 2018, s.36). Yıllar itibari ile gayri safi yurtiçi hasıla rakamları aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.2. : GSYİH 2006-2019 Yılları Arası (Bin TL)

Yıllar	GSYİH
2006	217.970.763,48
2007	240.942.451,97
2008	258.624.782,99
2009	274.874.781,66
2010	322.360.447,43
2011	385.734.139,69
2012	429.732.717,44
2013	491.085.106,51
2014	557.419.788,61
2015	646.500.325,08
2016	747.226.024,63
2017	892.228.264,53
2018	1.017.190.008,72
2019	1.145.099.354,34

Kaynak: TCMB, 2019

Tablo da 2006 – 2019 yılları arası GSYİH değerleri gösterilmektedir. Sürekli ve düzenli artış sağlanmıştır. 2006 yılında 217.970.763,48 Bin TL iken 2019 yılı itibariyle 1.145.099.354,34 Bin TL'ye ulaşmıştır (Tablo 3.2).

3.3. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları

Genel anlamıyla DYSY, bir ülkede yerleşik olarak yaşayan kişi veya kuruluşların kendi ülkeleri dışında servet edinmeleri olarak ifade edilmektedir. DSYS, bir ülkedeki yatırımcının diğer bir ülkedeki firmayı satın alması, kuruluş aşamasında olan bir işletme için sermaye sağlaması veya ev sahibi olunan ülkedeki işletmelere sermaye yatırımının yanı sıra teknik yönden destek sağlaması olarak da tanımlanmaktadır (Türkan ve Polat, 2019, s.8). Yıllar itibari ile doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına ait rakamlar aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.3 : DYSY 2006-2019

Yıllar	DYSY
2006	6.295,00
2007	4.637,00
2008	3.252,00
2009	1.344,00
2010	2.835,00
2011	4.315,00
2012	2.153,00
2013	3.041,00
2014	2.155,00
2015	2.187,00
2016	2.830,00
2017	2.174,00
2018	2.467,00
2019	1.545,00

Kaynak: TCMB, 2019

Tablo da 2006 ile 2019 yılları arası Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarına ait veriler gösterilmektedir. Yıllar itibariyle değişim göstermektedir. 2006 yılında 6.295.00 iken 2019 yılında 1.545,00 olmuştur (Tablo 3.3).

3.4. Döviz Kurları

Döviz kurlarındaki değişimler yabancı sermaye yatırımcıları açısından önem arz etmektedir. Döviz kurlarındaki hareketlilik bu yatırımcıların maliyet ve karlılıklarını belirlemektedir. Döviz kurlarındaki artış yatırımcıların paralarının

değerlenmesine yol açmaktadır. Bu durum yabancı sermaye yatırımcılarının maliyeti azalmaktadır. Döviz kurları nerede yüksek olursa yatırımcılar oraya yönelmektedir. Döviz kurlarının yabancı sermaye yatırımları üzerindeki etkilerini incelerken yatırımcıların üretimlerinin iç veya dış piyasaya mı yönelik olduğu araştırılmaktadır. Eğer iç piyasaya yönelik ise üretimler döviz kurları yatırım ve kar transferleri açısından önemlidir, fakat dış piyasaya yönelik ise döviz kurları sadece satış aşamasında önem arz etmektedir (Özağ F. E., 1994, s.66). Yıllar itibari ile döviz kuruna ait Amerika doları bazında rakamlar aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.4 : Döviz Kuru (\$) 2006-2019

Yıllar	Döviz Kuru (\$)
2006	1,46
2007	1,19
2008	1,54
2009	1,49
2010	1,46
2011	1,84
2012	1,79
2013	2,03
2014	2,27
2015	2,91
2016	3,28
2017	3,80
2018	5,53
2019	5,68

Kaynak: TCMB, 2019

Tablo da 2006 ile 2019 yılları arası Döviz kurları verileri verilmiştir. Yıllar itibariyle değişim gösteren döviz kurları 2008 yılında yaşanan ekonomik krizden dolayı 2008 yılında 1,54 iken 2009 yılında 1,49 'a, 2010 yılında ise 1,46'ya düşmüştür (Tablo 3.4).

3.5. Enflasyon

Fiyat düzeylerindeki sürekli ve düzenli artış enflasyon olarak nitelendirilmektedir. Enflasyonun gerçekleştiği ülkelerde risk ve belirsizlik artar ve

böylelikle piyasa mekanizmasının etkinliği düşecektir. Bunun sonucun da enflasyon oranının düşük olduğu ülkelerde sermaye hareketliliği gerçekleşecektir. Fakat enflasyonun yüksek olduğu yerlerde sermayenin hareket etmeyi düşündüğü ekonomi yatırımcılara bekledikleri karlılığı sağlamıyorsa enflasyon yüksek olduğu halde yatırımcılar bu ekonomiyi tercih edebilirler (Candemir, 2009, s.669). Yıllar itibari ile enflasyon rakamları aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.5: Enflasyon Oranları 2006-2019

Yıllar	Enflasyon (TÜFE)
2006	9,7
2007	8,4
2008	10,1
2009	6,5
2010	6,4
2011	10,5
2012	6,2
2013	7,4
2014	8,2
2015	8,9
2016	8,5
2017	11,9
2018	20,3
2019	11,8

Kaynak: TÜİK, 2019

Tablo da 2006 ve 2019 yılları arası enflasyon verileri gösterilmektedir. 2018 yılı itibariyle enflasyon değeri en yükseğe ulaşarak %20,3'e ulaşmıştır. Döviz kurundaki aşırı yükselmelere bağlı olarak enflasyon değeri yükselmiştir. TL'nin alım gücünün düşmesi sonucu enflasyon yükselmiştir (Tablo 3.5).

3.6. İşsizlik

Makroekonomik değişkenlerden bir diğeri de işsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır. İşsizliğin genel kavramı olarak da dayandığı temel obje işsizdir. İşsiz ise kısaca çalışmakta istekli ve yeterli işgücüne sahip olup çeşitli nedenlerle iradesi

dışında çalışma olanağı bulamayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Etcı ve Karagöl, 2009, s.58-75). Yıllar itibari ile işsizlik oranları aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.6 : İşsizlik Oranları 2006-2019

Yıllar	İşsizlik Oranları
2006	9,50
2007	9,90
2008	12,70
2009	12,60
2010	10,60
2011	9,00
2012	9,30
2013	9,60
2014	10,90
2015	10,80
2016	12,70
2017	10,40
2018	13,50
2019	13,40

Kaynak: TÜİK, 2019

Tablo da yıllar itibariyle işsizlik oranları gösterilmiştir. 2006 yılında % 9,50 iken 2019 yılında %13,40'a ulaşmıştır (Tablo 3.6).

3.7. İhracat

Makroekonomik değişkenlerden biri olarak ele alınan ihracat, sözcük olarak yurt dışına mal veya hizmet satma anlamına gelmektedir. İhracat ekonomilerin kalkınmışlığını gösteren önemli bir göstergedir. Ülkeler yurt içerisinde ürettikleri ürün ve hizmetleri yurt dışına pazarlayarak ülke ekonomilerine girdi sağlayabilmektedir. Böylece elde ettikleri kaynaklarla farklı ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Özalp vd., 1990, s.59-78). Yıllar itibari ile ihracat rakamları aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.7 : İhracat Rakamları 2006-2019 (TL)

Yıllar	İhracat
2006	85.534.676
2007	107.271.750
2008	132.027.196
2009	102.142.613
2010	113.883.219
2011	134.906.869
2012	152.461.737
2013	151.802.637
2014	157.610.158
2015	143.838.871
2016	142.529.584
2017	156.992.940
2018	167.920.613
2019	171.578.847

Kaynak: <https://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html>

Tablo da yıllar itibariyle ihracat rakamları verilmektedir. İhracat rakamlarının 2006 yılından 2008 yılına kadar arttığı 2009 yılında düşüş yaşandığı ve 2009 yılından sonra tekrar arttığı görülmektedir (Tablo 3.7).

3.8. İthalat

Yurt dışında üretilmiş mal ve hizmetlerin yurt içindeki alıcılar tarafından satın alınmasıdır. Kısacası ithalat ihracatın tersidir ve ithalat ülkedeki dış alımı ifade etmektedir. İthalat aynı zamanda ülkedeki dış ticaret dengesini de oluşturmaktadır. İthalat devlet kurumları tarafından yapılabildiği gibi özel veya tüzel kişiler tarafından da yapılabilmektedir (Kaya, 2009, s.3-13). Yıllar itibari ile ithalat rakamları aşağıdaki tablo verilmiştir.

Tablo 3.8 : İthalat Rakamları 2006-2019 (TL)

Yıllar	İthalat
2006	201.077.837.705
2007	221.028.769.269
2008	258.691.206.786

2009	217.677.724.820
2010	278.668.205.580
2011	403.813.480.048
2012	426.229.492.948
2013	479.228.041.284
2014	529.625.047.481
2015	562.315.556.543
2016	600.526.342.153
2017	852.983.356.042
2018	1.052.812.218.945
2019	1.151.201.116.411

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/disticaret.zul?param1=0¶m2=0&sitcrev=0&isicrev=0&sayac=5801>

Tablo da yıllar itibariyle ithalat rakamları gösterilmektedir. 2009 yılında yaşanan düşüş sonrası devamlı artış gözlenmektedir. 2019 yılında 1.151.201.116.411 TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3.8).

4. MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN KATILIM BANKALARININ AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNE ETKİSİNİN ANALİZİ

4.1. Çalışmanın Amacı

Günümüz ekonomik şartları içerisinde her geçen gün önem kazanan Katılım bankacılığı Türk bankacılık sektöründe önemli bir paya sahiptir. Bu çalışmada Katılım bankacılığının aktif büyüklüğünü incelemiş olup Katılım bankacılığının aktif büyüklüğünün yıllar içerisindeki gelişimi ayrıca gözlemlenmiştir.

Bu çalışmanın temel amaçlarından bir diğeri makroekonomik değişkenlerin Katılım bankacılığının aktif büyüklüğüne etkisini zaman serisi analizleri ve farklı bilimsel yöntemler kullanılarak ortaya koymaktır. Çalışmada makroekonomik değişkenlerin Katılım bankacılığının aktif büyüklüğüne olan etkisinin yanı sıra Katılım bankacılığının aktif büyüklüğünün makroekonomik değişkenlere olan etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

4.2. Çalışmanın Yöntemi

Makroekonomik değişkenler ve Katılım bankacılığının aktif büyüklüğü 2006 ile 2019 yılları arasındaki üçer aylık verileri TCMB EVDS aracılığıyla toplanarak bu veriler zaman serisi analizlerinden; birim kök, EKK, korelasyon ve granger nedensellik testleri uygulanmıştır. Makroekonomik değişkenler ile Katılım bankacılığı arasındaki karşılıklı ilişki test edilmiştir. Katılım bankacılığı verileri araştırılırken 2006 yılı itibariyle verilerin elde edilmesinden dolayı diğer makroekonomik verilerinde 2006 yılı ile 2019 yılları arasındaki değerler baz alınmıştır. Toplam 54 döneme ait veriler toplanmıştır.

4.3. Literatür Taraması

Makroekonomik değişkenlerin katılım bankalarının aktif büyüklüğüne etkisinin analizine geçmeden önce bu alanda yapılan benzer çalışmalara ait Literatürler incelenmiştir. Yapılan incelemede Türkiye’de yapılan çalışmalar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1 : Türkiye’de Literatür İncelemesi

Araştırmacılar	Analiz Yöntemi, Değişkenler ve Sonuçlar
Özgür (2007)	Çalışmasında, Katılım bankacılığının 2001-2005 yılları arasında etkinliğini ölçmeye çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre ekonomik istikrarın sağlandığı dönemlerde

	katılım bankaları etkin olma yönünde olumlu gelişmeler sergilemiştir ve verimliliğinin etkinlik ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.
Döndüren (2008)	Çalışmasında, Osmanlı dönemindeki faizsiz kredi sistemi ile ülkemizdeki faizsiz bankaların yapısını inceleyip karşılaştırmıştır. Araştırma sonucuna göre bankacılık sisteminde katılım bankacılık uygulamaları büyüme dönemlerinde ekonomiye istikrar sağlamaktadır ayrıca modern bankacılığın temellerinin atılmasına büyük katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
Ece (2011)	Çalışmasında, İslami bankacılığın finansal gelişimini ele almıştır. 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin bankaları etkilediği gibi katılım bankalarını da etkilemesi fakat katılım bankalarında 2005 yılı sonrasında ciddi bir gelişmenin görüldüğü ve ekonomik krizin etkilerinin azalması sonucu ilerleyen zamanlarda katılım bankalarının öz kaynak karlılığının artacağı sonucuna ulaşılmıştır
Yıldız (2014)	Çalışmasında, İslami prensiplere uygun oluşmuş hisse senetlerinden BİST 100 ve Katılım 30 Endeksi ile 2011 ile 2014 yılları arasındaki risk ve getiri modellerini incelemiştir. Çalışma dönemi iki artan iki azalan piyasa dönemi olarak 4 dönemden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda t testine göre endekslerin getirileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Riske karşı düzeltilmiş performans değerlendirmelerinde incelenecek olan dönem ve alt dönemlerin büyük çoğunluğunda Katılım 30 Endeksinin performansın daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca İslami filtrelemeler Katılım 30 Endeksini olumsuz etkilememektedir.
Pehlivan (2016)	Çalışmasında, Bankacılık sektörü içerisinde Katılım bankalarının rolünü tespit etmek amacıyla, 2006 ile 2014 yılları arasındaki aktif toplamı, toplam fonları, kullanılan fonları, net kar, personel ve şubesi, karlılık oranları, gelir gider oranları, sermaye yeterlilik rasyosu değişkenlerini kullanmıştır. Sonuç olarak katılım bankalarının bankacılık sektörü içerisinde payının ve öneminin arttığı görülmüştür.
Tunay (2016)	Çalışmasında, Katılım bankalarının kalkınma ve ekonomik büyüme üzerindeki rolünü araştırmıştır. Bu araştırmada, 2000 ile 2013 yılları arasındaki 19 İslam ülkesinde GSYİH ve gayri safi sermaye oluşumu ile Katılım bankalarının kullandıkları fon, toplam aktif ve topladıkları mevduatlar arasındaki panel nedensellik testleriyle analiz edilmiştir. Kullandıkları örneklemin yapısı ve analiz yöntemi açısından bu alanda yapılmış birçok araştırmadan farklılık göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre katılım

	bankalarına ait olan değişlerin GSYİH ile doğrudan bir ilişkisi bulunmadığı ortaya konulmuştur. Genellikle GHYİH'dan kullandırılan fon ve toplanan sermayeye doğru bir nedensellik ilişkisi olduğu gözlenmiştir.
Işıl ve Özkan (2016)	Çalışmasında, 2006 ile 2014 yılları arasında Türkiye'de faaliyette bulunan katılım bankalarının üçer aylık verileri kullanılarak kredi risklerini belirleyen faktörleri bulmak amacıyla ampirik bir araştırma yapılmıştır. Kredi riski üzerinde bankaya ait faktörlerden hangisinin etkili olduğunu bulmak amacıyla panel veri regresyon modelinden yararlanılmıştır. Araştırma göre, İslami bankaların geri ödenme riski taşıyan krediler için ayırdıkları özel karşılıkların toplam karşılıklar içindeki payının artması kredi risklerini de artıracığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bankaların büyüklüğü ve kredilerin toplam varlık içindeki payının artması kredi riskini azaltmaktadır.
Çömlekçi ve Sondemir (2018)	Çalışmasında, finansal varlıkların fiyatlama modelinin İslami finasta geçerliliğini test etmeyi amaç edinmiştir. Bu doğrultuda KATILIM-30 endeksinde bulunan 2011 ve 2016 yılları arasında 27 tane şirketin kesintisiz verilerine ulaşabilen hisse senetlerinin getirilerini baz alınmıştır. Araştırma da hisse senetlerinin getirilerini tespit amacıyla Finansal Varlık Fiyatlama Modeli ve risksiz getiri oranı yerine enflasyon oranının kabul gördüğü İslami Finansal Varlık Fiyatlama Modeli uygulanmıştır. Kullanılan veriler Eviews 8 programında analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre 2011-2016 yılları için İslami Finansal Varlık Fiyatlama modelinin ve Finansal Varlık Fiyatlama modelinin katılım endeksi için içinde bulunduğu dönem dışında uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Çonkar vd. (2018)	Çalışmasında, Türkiye'deki mevduat bankaları toplam kredileri ile katılım bankaları toplam kredilerinin ekonomik büyümenin göstergelerinden olan gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) ve sabit sermaye yatırımları (SSY) ile aralarındaki nedensellik ilişkisi araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Granger nedensellik analizi gerçekleştirilmiş, araştırma sonuçlarına göre mevduat bankaları kredileri ile gayri safi yurtiçi hâsıla arasında çift yönlü ve sabit sermaye yatırımlarına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Katılım bankaları kredileri ile gayri safi yurtiçi hâsıla arasında nedensellik ilişkisi tespit edilmemiş olup, katılım bankası kredilerinin sabit sermaye yatırımlarının nedeni olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Çakar vd. (2018)	Çalışmasında, Türkiye'deki geleneksel bankalar ile katılım

	<p>bankalarının kredi hacimleriyle gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla granger nedensellik testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, kalkınma ve yatırım bankalarının toplam kredi hacimlerinden GSYH'ye doğru, GSYH'den katılım bankalarının toplam kredi hacmine doğru ve GSYH'den T.C. Merkez Bankası'nın toplam kredi hacmine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin var olduğu tespit edilmiştir.</p>
<p>Nademi ve Güngör (2019)</p>	<p>Çalışmasında, katılım bankacılığının küreselleşmesi ve Ortadoğu ülkeleri arasında hızla büyümesinde etkili olan 6 ülkenin (Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Kuveyt, Suudi Arabistan, Katar ve Türkiye) finansal performanslarını değerlendirip karşılaştırmayı amaçlamıştır. Panel veri analizini kullanarak 2010 yılının ilk çeyreği ile 2014 yılının son çeyreği arasındaki yıllık finansal verileri kullanarak 36 tane katılım bankasının karlılık belirleyicilerini analiz etmiştir. Bağımlı değişken olarak aktif karlılığı (ROA) ve öz kaynak karlılığı olarak da (ROE)'yi kullanmıştır. Analiz sonuçlarına göre maliyet gelir oranı değişkenin bağımlı değişken yani ROA ve ROE değişkenini negatif ve anlamlı şekilde etkilediği gözlenmiştir. Öz kaynak/toplam aktifler ve toplam aktifler değişkeninin ROA ve ROE ağımlı değişkenini olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca tahminin sonuçlara göre de dışsal değişkenler ROE ve ROA değişkenlerini anlamlı bir şekilde etkilememektedir.</p>
<p>Durmuş, Yılmaz ve Şahin (2019)</p>	<p>Çalışmalarında BİST Mali ve BİST Banka endekslerinin getirileri ve makroekonomik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada kullanılan makroekonomik değişkenler; dolar kuru, Euro kuru, mevduat faiz oranı, altın fiyatları ve enflasyon oranıdır. Veri seti 2006 Mayıs ayı ile 2018 yılının Ekim ayları arasındaki dönemlerdeki aylık veriler kullanılmıştır. Bu değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla VAR (Vector Autoregressive) analizi tercih edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bağımsız değişken olarak alınan makroekonomik değişkenler ile bağımlı değişken olarak alınan endeks getirilerini açıklama oranları ile negatif ve pozitif etkileme dönemlerinin genel olarak anı olduğu gözlenmiştir.</p>

Yapılan incelemede Dünya’da yapılan çalışmalar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.2 : Dünya’da Literatür İncelemesi

Araştırmacılar	Ülkeler	Analiz Yöntemi, Değişkenler ve Sonuçlar
Furqani ve Mulyany (2009)	Malezya	1997-2005 yılına ait üçer aylık dönemlere ait veriler aracılığıyla birim kök, johansen eşbütünleşme, granger testleri ve vektör hata düzeltme modeli yapılmıştır. Değişkenler; İslami bankaların toplam finansmanı, GSYİH, Ticari faaliyetler, sabit yatırımlar. Zaman serisi analizi yapılmış. Analiz sonucunda İslami bankacılık kısa dönemde sabit yatırımları etkilemekte, uzun dönemde ise ilişkinin iki taraflı olduğu görülmüştür. GSYİH ile İslami bankacılık arasındaki ilişki Robinson hipotezini desteklemektedir.
Abduh ve Chowdhury (2012)	Bangladeş	2004-2011 yılları arasındaki üçer aylık döneme ait veriler bulunmuş ve bu veriler aracılığıyla; birim kök, Johansen eşbütünleşme ve granger testleri yapılmıştır. Bu çalışmada İslami bankaların gelişimi ekonomik büyüme arasında ilişki test edilmiştir. İslami bankalar aracılığıyla yapılan finansman uzun ve kısa dönemde finansal derinleşme ve büyüme arasında iki taraflı güçlü pozitif ilişki içindedir.
Abduh ve Omar (2012)	Endonezya	2003-2010 yılları arasındaki dönemlere ait üçer aylık veriler elde edilmiş ve bu veriler aracılığıyla eşbütünleşme ve hata düzeltme modelleri yapılmıştır. İslami bankacılığın gelişimi ile ekonomik büyüme arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkiler incelenmiştir. Değişkenler; Reel büyüme, gayri safi sabit sermaye ve İslami bankalara ait finansman. İslami bankalar ile yapılan finansman kısa ve uzun dönemde ekonomik büyüme ile iki taraflı güçlü ve pozitif bir ilişki içindedir.
Yazdan ve Sadr (2012)	İran Endonzeya	2000-2010 yılları arasında üçer aylık veriler elde edilmiştir. Bu veriler aracılığıyla eşbütünleşme ve hata düzeltme modelleri yapılmıştır. İslami bankacılık ile ekonomik büyüme arasında kısa ve uzun vadeli ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre ekonomik büyüme ile İslami bankalar aracılığıyla yapılan finansman arasında kısa ve uzun dönemde iki taraflı güçlü pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Johnson (2013)	190-211 ülkeden	1960-2006 yılları arası yıllık veriler kullanılmıştır. İki aşamalı en küçük kareler yöntemi

	345 İslami banka	uygulanmıştır. Ekonomik büyüme, İslami bankacılık ve finansal derinleşme arasında önemli bir ilişki bulunmamıştır.
Tajgardoon vd. (2013)	Körfez ülkeleri, Pakistan, Malezya ve Türkiye	1980-2009 arası yıllık veriler kullanılmıştır. Panel birim kök testi, eşbütünleşme, panel VAR ve panel granger testi uygulanmıştır. İslami bankalar aracılığıyla yapılan finansman kısa dönemde ekonomik büyüme ile güçlü bir pozitif ilişki içerisindeyken, uzun dönemde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4.4. Veri Seti ve Model

Çalışmada Makroekonomik değişkenlerin katılım bankalarının aktif büyüklüğüne etkisi araştırılmış olup Katılım bankacılığının aktif büyüklüğünü etkileyecek makroekonomik değişkenlere ait veri seti ve modeller oluşturulmuştur.

4.4.1. Veri setinin oluşturulması

Bu çalışmada Türkiye de faaliyet gösteren katılım bankaları ile Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklükleri göz önüne alınarak bu iki sektörün 2006 yılının ilk çeyreği ile 2019 yılının üçüncü çeyreği arasındaki veriler kullanılmıştır. Bu verilerin yanı sıra katılım bankalarının aktif büyüklüklerine etki edebilecek döviz kuru, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve GSYİH verilerinden de istifade edilmiştir. Bu değişkenlere ait veriler TCMB EVDS sistemi aracılığıyla elde edilmiştir. Katılım bankaları içerisinde iki devlet bankası ve 4 özel banka olmak üzere 6 katılım bankasına ait veriler baz alınarak veri seti oluşturulmuştur.

Tablo 4.3 : Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Bağımlı Değişken	Açıklamalar
KBAK	Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüğü
Bağımsız Değişkenler	
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
DYSY	Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları
KUR	Döviz Kurları
BSAK	Bankacılık Sektörünün Aktif Büyüklüğü

Bu çalışmada kurulacak olan modellerin bağımlı değişkeni olarak katılım bankalarının finansal göstergesini temsil eden katılım bankalarının aktif büyüklüğü belirlenmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise Türk ekonomisine özgü değişkenler ve bu değişkenlerin belli periyotlarla göstermiş oldukları değer alınmaktadır.

Çalışma 2006 Q1- 2019 Q3 dönemleri arası toplam 55 çeyrek dönemi kapsayan veri setleri oluşturulmuştur. Her bir dönemin uzunluğu 3 aydır. Katılım bankalarının 2005 yılına kadar özel finans kurumları adı altında faaliyet göstermesi ve sonradan bankacılık kanununda yapılan değişiklik ile 2005 yılında katılım bankası adında yeni bir tanım ile tanışmalarından sonra katılım bankalarının ekonomik verilerinin sağlıklı bir şekilde raporlanması modelin başlangıç döneminin belirlenmesinde önemli bir etken olmuştur. 2019 yılının dördüncü çeyreğinin çalışmaya dahil edilmemesinin nedeni ise tezin bitiş tarihinin 2019'un son aylarına denk geliyor olması ve bu tarihler de dördüncü çeyreğe ait verilerin yayınlanmamış olmasıdır.

Çalışmamız da kullanılacak bağımsız değişkenler araştırılırken daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalara yönelik geniş kapsamlı bir literatür çalışması gerçekleştirilmiş olup bu çalışmalar sonucunda kurulacak olan model de belirlenen bağımsız değişkenler bu başlıkta verilmiştir.

4.4.2. Modelin Oluşturulması

Çalışmada 2006 yılı birinci çeyrek ve 2019 yılı 3. çeyrek arasında üçer aylık veriler kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan değişkenlerin zaman serisi analizlerini incelediğimizde kullanılan tüm serilerin durağan olması gerekmektedir. Durağan olmayan zaman serileri ile yapılan analizlerde gerçek dışı sonuçlar elde edilebilmektedir. Çalışmada durağan olarak tespit edilen değişkenler ADF (Augmented Dickey Fuller) ve PP (Phillips Perron) birim kök testi ile analiz edilmiştir. Değişkenlerin seviye değerleri durağan olduğundan dolayı en küçük kareler yöntemi ile tahminde bulunulmuştur. Çalışmada modele ait değişkenler arasındaki korelasyon kat sayıları da bulunmuştur. Ayrıca analizde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerini tespit etmek amacıyla Granger nedensellik testi uygulanmıştır.

4.5. Analiz ve Bulgular

Zaman serilerinin kullanıldığı araştırmalarda değişkenlerin durağan olup olmadıkları önemli bir etkindir. Çalışmada her değişkene ait zaman serisi özelliklerini incelemek amacıyla durağanlıkları saptanmıştır. Zaman serisi analizlerinde değişkenlerin durağan olması gerekmektedir. Durağan olmayan serilerle çalışılması sonucunda regresyon problemi ortaya çıkmaktadır. Böylelikle regresyon analiziyle elde edilecek sonuçlar gerçek sonuçları yansıtmamaktadır (Türkan, Polat, 2013, s.11).

Araştırmada kullanılacak değişkenlerin durağan olup olmadıkları ve durağan ise hangi seviyede durağan oldukları ADF ve PP birim kök testleri ile sınanmıştır. Bu testlerden alınan sonuçlar Tablo 4.4' de verilmiştir.

Tablo 4.4 : ADF ve PP Birimkök Testi Sonuçları

		ADF		PP	
Değişken Adı		Sabitli	Sabitli/Trendli	Sabitli	Sabitli/Trendli
BSAKTİF		-9.144581 ^(a)	-9.058691 ^(a)	-9.257295 ^(a)	9.165762 ^(a)
KUR		-6.273354 ^(a)	-5.533707 ^(a)	-6.273354 ^(a)	-6.904051 ^(a)
DYSY		-32.15378 ^(a)	-31.06809 ^(a)	-38.69244 ^(a)	-38.69244 ^(a)
GSYİH		-2.748483 ^(c)	-4.013737 ^(b)	-16.21644 ^(a)	-20.01345 ^(a)
KBAKTİF		-8.653706 ^(a)	-9.006414 ^(a)	-8.401334 ^(a)	-8.787377 ^(a)
Kritik Değerler	a=%1	-3.560019	-4.152511	-3.560019	-4.140858
	b=%5	-2917650	-3.502373	-2.917650	-3496960
	c=%10	-2596689	-3.180699	-2.596689	-3.177579

ADF birim kök testleriyle yapılan analizler sonucunda analizde yer alan değişkenlerden GSYİH dışındaki tüm değişkenler hem sabitli hem de sabitli ve trendli modellerde % 1 önem düzeyinde durağan oldukları tespit edilmiştir. GSYİH

da sabitli %10, sabitli/ trendli de ise %5 önem düzeyinde durağan olduğu gözlenmiştir.

PP birim kök testleriyle yapılan analizler sonucunda analizde yer alan bütün değişkenlerin hem sabitli hem de sabitli ve trendli modellerde % 1 önem düzeyinde durağan oldukları tespit edilmiştir.

Korelasyon analizinde kullanılan değişkenlerin durağan olması sonuçların doğruluğu açısından önem arz etmektedir. Analizde kullanılacak değişkenlerin Phillips- Perron(PP) ve Aumented Dickey-Fuller (ADF) birim kök testleri ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 4.4. de verilmiştir.

Korelasyon, değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü belirtmektedir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü belirlemek amacıyla Korelasyon matrisi testi uygulanmıştır. Bu testlerden alınan sonuçlar Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5 :Değişkenler Arasındaki Korelasyon Matrisi

	KBAK	BSAK	DYSY	GSYİH	KUR
KBAK	1.000000				
BSAK	0.669383	1.000000			
DYSY	0.442866	0.256271	1.000000		
GSYİH	0.273848	0.132489	0.216409	1.000000	
KUR	0.248224	0.469176	0.144252	0.001035	1.000000

Korelasyon analizlerine göre Bağımlı değişken olan Katılım bankalarının aktif büyüklüğü ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu görülmektedir. Bunların arasında en yüksek ilişkinin sırasıyla Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü, Doğrudan yabancı sermaye yatırımları, GSYİH olduğu görülmektedir. En düşük ilişkinin ise Döviz kuru ile arasındaki ilişki olduğu tespit edilmiştir.

EKK testi Makroekonomik değişkenlerin değişimlerinin Katılım bankacılığına etkisini incelemek amacıyla uygulanmıştır. Bu test sonucu Tablo 4.6'de verilmiştir.

Tablo 4.6 : EKK Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Olasılık
BSAK	0.818856	0.122042	6.709625	0.0000
DYSY	0.004415	0.000616	7.169660	0.0000
GSYİH	0.055719	0.042643	1.306646	0.1974
KUR	-0.050111	0.065455	-0.765582	0.4476
C	2.359079	0.665075	3.547089	0.0017
R ²	0.550541	BG	3.110097	0.0242
Düzeltilmiş R ²	0.513851	BPG	0.975791	0.9134
F-istatistiği	15.00502	JB	4.163982	0.124682
F-olasılık	0.000000			

Not: *, **, ***, Sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı göstermektedir.

EKK testi ile yapılmış tahmin sonuçlarının geçerli olabilmesi için değişen varyans ve otokorelasyon içeriyor olması ve normal göstermesi gibi varsayımları sağlaması gerekmektedir. Oto korelasyon Breusch-Godfrey (BG) testi, değişen varyans Breusch-Pagan-Godfrey (BPG) testi ve normallik varsayımı Jargue-Bera (JB) testleri ile sınanmıştır. Bu testler sonucunda modelde değişen varyans ve otokorelasyon sorunu bulunmamıştır ayrıca model in normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır (Polat, Gemici, 2017, s.397-403).

Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğündeki 1 puanlık değişim Katılım bankacılığı aktif büyüklüğünde 0.81 puanlık bir artışa neden olmaktadır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki 1 puanlık artış katılım bankalarının aktif büyüklüğünde 0.004 puanlık bir artışa neden olmaktadır. Döviz kurundaki artışın katılım bankaları aktif büyüklüğüne negatif etkide bulunurken, GSYİH'nın K.B. aktif büyüklüğüne pozitif katkı da bulunmakla beraber katsayılar istatistiki açıdan anlamlı bulunmamaktadır.

Granger nedensellik, değişkenler arasındaki nedenselliğin tespitine dayanmaktadır. Makroekonomik değişken olarak aldığımız bağımsız değişkenler ile katılım bankacılığı aktif büyüklüğü olarak alınan bağımlı değişken arasındaki

nedensellik ilişkisi tespit etmek amacıyla granger nedensellik testi uygulanmıştır. Bu testlerden elde edilen sonuçlar Tablo 4.7’da verilmiştir.

Tablo 4.7 : Granger Nedensellik

Sıfır hipotezi:	Gözlem	F-İstatistiği	Prob.
BSAK Granger neden değil KBAK	50	2.19210	0.0868
KBAK Granger neden değil BSAK		1.12418	0.3584
DSYS Granger neden değil KBAK	50	0.28938	0.8832
KBAK Granger neden değil DSYS		0.99109	0.4232
GSYİH Granger neden değil KBAK	50	0.38933	0.8150
KBAK Granger neden değil GSYİH		3.11649	0.0250
KUR Granger neden değil KBAK	50	1.45978	0.2320
KBAK Granger neden değil KUR		1.59652	0.1935

Granger nedensellik testi yapılmadan önce uygun gecikme uzunluğu 4 olarak tespit edilmiş ve analize gecikme uzunluğu 4 olarak işlenmiştir. Granger analizlerine göre Bankacılık sektörü aktif büyüklüğünden Katılım bankacılığı aktif büyüklüğüne doğru % 10 önem düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir, Katılım bankacılığı aktif büyüklüğünden Bankacılık sektörü aktif büyüklüğüne doğru nedensellik ilişkisi tespit edilmemiştir.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile katılım bankacılığı arasında iki taraflı olarak nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.

GSYİH’den Katılım bankacılığının aktif büyüklüğüne nedensellik ilişkisi bulunmamasıyla birlikte, Katılım bankacılığındaki aktif büyüklüğünden GSYİH ya doğru % 5’lik önem düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Döviz kurundaki artış ile katılım bankacılığı aktif büyüklüğü arasında iki taraflı olarak nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.

SONUÇ

Katılım bankacılığı İslami finansın temel yapı taşlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılım bankacılığı dünya da ilk olarak 1960'lı yıllar da İslami finans kurumları olarak oraya çıkmıştır. Türkiye'de ise 1970'li yıllar da katılım bankacılığının ilk denenmesi yapılmış fakat başarısız olunmuştur. Yapılan bu başarısız denemeden sonra 1983 yılında Bakanlar Kurulu kararnamesi ile faizsiz bankaların ülkemizde faaliyet göstermelerine izin verilmiştir. 2005 yılına kadar Özel finans kurumu olarak faaliyet gösteren katılım bankaları 2005 yılından itibaren düzenlenen bankalar kanunu ile Katılım bankaları adını almıştır. Günümüz de katılım bankaları 284.450 Milyon TL aktif büyüklüğe ve Türk bankacılık sektöründe % 6,3 paya sahiptir.

Araştırma da katılım bankalarının aktif büyüklüğü bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Bağımsız değişken olarak da makroekonomik değişkenler ele alınmıştır. Makroekonomik değişkenleri incelediğimiz de döviz kuru, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, GSYİH ve bankacılık sektörü aktif büyüklüğü gibi faktörler karşımıza çıkmaktadır. Makroekonomik değişkenlerin katılım bankacılığının aktif büyüklüğüne olan etkisini incelemek amacıyla 2006 yılın birinci çeyreği ile 2019 yılının üçüncü çeyreği arasındaki veriler alınarak Eviews 10 programı aracılığıyla zaman serisi analizleri yapılmış ve çeşitli sonuçlar elde edilmiştir.

Eviews programı kullanılarak ADF ve PP birim kök testi, Korelasyon, EKK ve Granger nedensellik testleri yapılmıştır. ADF birim kök testine göre analizlerde yer alan değişkenlerden GSYİH dışındaki tüm değişkenler hem sabitli hem de sabitli / trendli modeller de % 1 önem düzeyinde durağan olduğu tespit edilmiştir. PP birim kök testine göre ise analiz de yer alan bütün değişkenlerin sabitli, sabitli / trendli modeller de % 1 önem düzeyinde durağan oldukları sonucuna varılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer analiz yöntemi olan korelasyon analizine göre bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. Katılım bankacılığının aktif büyüklüğü ile bağımsız değişkenler arasındaki en yüksek ilişkinin sırasıyla bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, GSYİH ve döviz kuru arasındaki ilişki olduğu

belirlenmiştir.

EKK tahmin sonuçlarına göre bankacılık sektöründeki 1 puanlık bir değişim katılım bankacılığı aktif büyüklüğünde 0.81 puanlık bir artışa neden olmaktadır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki 1 puanlık bir artış katılım bankalarının aktif büyüklüğünde 0.004 puanlık bir artışa neden olmaktadır. Döviz kurundaki artış katılım bankalarının aktif büyüklüğüne negatif etkide bulunurken GSYİH artmasının katılım bankaları aktif büyüklüğüne pozitif katkı da bulunduğu sonucuna varılmıştır.

2018 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'deki geleneksel bankalar ile katılım bankalarının kredi hacimleriyle gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla granger nedensellik testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, kalkınma ve yatırım bankalarının toplam kredi hacimlerinden GSYH'ye doğru, GSYH'den katılım bankalarının toplam kredi hacmine doğru ve GSYH'den T.C. Merkez Bankası'nın toplam kredi hacmine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin var olduğu tespit edilmiştir. 2018 yılında yapılan başka bir araştırmaya göre ise, Türkiye'deki mevduat bankaları toplam kredileri ile katılım bankaları toplam kredilerinin ekonomik büyümenin göstergelerinden olan gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) ve sabit sermaye yatırımları (SSY) ile aralarındaki nedensellik ilişkisi araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Granger nedensellik analizi gerçekleştirilmiş, araştırma sonuçlarına göre mevduat bankaları kredileri ile gayri safi yurtiçi hâsıla arasında çift yönlü ve sabit sermaye yatırımlarına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Katılım bankaları kredileri ile gayri safi yurtiçi hâsıla arasında nedensellik ilişkisi tespit edilmemiş olup, katılım bankası kredilerinin sabit sermaye yatırımlarının nedeni olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada ise, Granger nedensellik analizi sonucuna göre Bankacılık sektörü aktif büyüklüğünden Katılım bankacılığı aktif büyüklüğüne doğru % 10 önem düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir, Katılım bankacılığı aktif büyüklüğünden Bankacılık sektörü aktif büyüklüğüne doğru nedensellik ilişkisi tespit edilmemiştir. GSYİH'dan Katılım bankacılığının aktif büyüklüğüne doğru nedensellik ilişki bulunmamakla birlikte, Katılım bankacılığı aktif büyüklüğünden GSYİH ya doğru % 5'lik önem düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğu sonucuna varılmıştır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile katılım bankacılığı arasında iki taraflı olarak nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Döviz kurundaki

artış ile katılım bankacılığı aktif büyüklüğü arasında iki taraflı olarak nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.

Türkiye'deki bankacılık sektörü içerisinde %6,3 paya sahip olan katılım bankalarını aktif büyüklüğünün artmasıyla GSYİH'nın yani milli gelirin artmasına sebep olmaktadır. Bu da katılım bankalarındaki aktif büyüklüğün Türk ekonomisi içerisinde azımsanmayacak bir konumda olduğunu göstermektedir. Katılım bankaları fon kullandırırken özellikle ortaklığa dayalı hareket etmesi gerek bireylerin gerekse ekonomik döngü içerisindeki kurumsal yapıları maddi açıdan finanse etmesi iş insanlarının ve kurumların finansal ihtiyaçlarını karşılaması Katılım bankacılığının ekonomiye motor olduğunu göstermektedir. Elde ettiğimiz analizlerde bunu destekleyecek niteliktedir.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre katılım bankacılığının büyümesi GSYİH'nın büyümesine katkı sağladığından katılım bankacılığının teşvik edilmesi ve bu alana yatırım yapılması devlet veya özel sektörün katılım bankacılığı alanında faaliyet gösterecek yeni bankaların kurulmasının önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abduh, M. & Chowdhury, N. T. (2012). *Does Islamic Banking Matter for Economic Growth in Bangladesh? Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 8(3), 104-113.
- Abduh, M. ve Omar, M. A. (2012). *Islamic Banking and Economic Growth: The Indonesian Experience*, International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management, 5(1), 35-47.
- Açıklan, S., Gül, E., ve Yaşar, E. (2006), *Ücretler ve Büyüme ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 0(16), s.271-282.
- Aktepe, İ.E., (2010), *İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*, İstanbul.
- Aktepe, İ.E., (2012), *Sorularla Katılım Bankacılığı*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları, İstanbul.
- AlbarakaTürk,(2019),<https://www.albaraka.com.tr/dunden-bugune-albaraka.aspx>
- Alrıfai, Tarıq, (2017), *İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem*, Buzdağı Yayınları, Ankara.
- Arslan, C., (2008), *Bankalarda Risk Yönetimi Ve Operasyonel Risk Süreçlerinin Değerlendirilmesi; Bankacılık Eğitimi Açısından Bir Değerlendirme*, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Ayub, M., (2017), *İslami Finansı Anlamak*, İktisat Yayınları, İstanbul.
- Babuşçu, Ş. ve Hazar, A., 2017. *“Genel Bankacılık Bilgileri”*, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara.
- Bayındır, S., (2015), *İslami Finans-II*, Süleymaniye Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bayındır, Servet, (2005), *“İslam Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık*, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Candemir, A. (2009). *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler*, Ege Akademik Bakış , 9(2), s.659-675.

- Çakar R., Karakaş G. ve Güngör, S. (2018), Türkiye’de Geleneksel ve Katılım Bankalarının Toplam Kredi Hacimleriyle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkisi, *Journal Of Islamic Economics and Finance*, Hitit Üniversitesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 4(1), 69-71.
- Çonkar, M.K., Canbaz, M.F. ve Arifoğlu, A., (2018), Mevduat ve Katılım Bankaları Kredilerinin Ekonomik Büyüme ile İlişkisi: Ekonometrik Bir Analiz, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 20, Sayı:1, Sayfa:1-11.
- Çömlekçi, İ., ve Sondemir, S., *İslami Finansal Varlık Fiyatlama Modeli: KATLM-30 Endeksi Üzerine Bir Uygulama*, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:70, Kırgızistan, s.55.
- Diyanet İşleri Bakanlığı,(2019),<https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/282/275-ayet-tefsiri>
- Doğan, İ. (2013). *Katılım Bankaları Performans Analizi*, Gazi Üniversitesi, s.30.
- Döndüren Hamdi, (2008), *Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı:1, S.1-24.
- Durmuş, S., Yılmaz,T., ve Şahin, D.,(2019), *Makro Ekonomik Göstergelerin Endeks Getirileri Üzerindeki Etkisi; BİST Örneği*, AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt : 7 Sayı, Araştırma Makalesi, S. 870 - 886
- Ece N., (2011), *Dünya’da ve Türk Bankacılık Sektöründe İslâm Bankalarının Gelişimi*, *Akademik Bakış Dergisi*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı:25, s.1-17.
- Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, (2019), <https://evds2.tcmb.gov.tr/>
- Emlak Bank, (2019), <https://www.emlakbank.com.tr>
- Erdoğan, S. ve Gedikli, A. Ve Yıldırım, Ç.D., (2016), *İslam Ekonomisi ve Finansı*, Umuttepe Yayınları, İstanbul.

- Esmer, Y. Ve Bağcı, H. (2016), Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Arşiv, Cilt:8 Sayı:15, s.17-30.
- Eşsiz, Fatma Pınar ve Karabulut, Kerem, (2018), *Finansal İstikrarın Sağlanması Adına Makro İhtiyati Politikaların Kredi Büyümesi Üzerindeki Etkinliğinin Dinamik Panel Veri Yöntemiyle Ölçülmesi: 2000-2013*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 32, Sayı 3.
- Etcı, H., ve Karagöl, V. (2019), *Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik: 2000-2018*, Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), s.58-75.
- Furqani, H. & Mulyany, R. (2009). *Islamic Banking and Economic Growth: Empirical Evidence from Malaysia*, Journal of Economic Cooperation and Development, 30(2), 59-74.
- Işıl, G., & Özkan, N, (2015), *İslami Bankalarda Likidite Riski Yönetimi: Türkiye’de Katılım Bankacılığı Üzerine Ampirik Bir Uygulama*, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, Cilt:1(Sayı:2), 23-37.
- Johnson, K. (2013). *The Role of Islamic Banking in Economic Growth. Claremont Colleges*, CMC Senior Theses Papers, No: 642, April.
- Kalaycı, İ; (2013) “*Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?*”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19).
- Karahan, Hedyetullah, Ersoy, Hicabi, (2016), Faizsiz Finansın Temel Prensipleri ile Türkiye’de Reel Kesimde Kullanılması, Maliye Finans Yazıları, 105, s.93-114.
- Kaya, Ferudun, (2009), *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 3-13.
- Kur’an-ı Kerim. Rum ve Bakara Sureleri.
- KuveytTürk, (2019), <https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/gecmisten-bugune-kuveyt-turk>
- Mishkin, F.S., (2018), Para Politikasında Takdir Kullanımının İyileştirilmesi, Uluslararası Finans, Cilt:21,Sayı 3, s.36.

- Nademi, F., ve Güngör, B., *İslami Bankaların Finansal Performanslarının Ortadoğu Ülkeleri Ve Türkiye Bazında Karşılaştırması*, İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:1/63-84.
- Özağ, F. E. (1994), *Ev Sahibi Ülke Açısından Yabancı Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler ve Türkiye*, Ekonomik Yaklaşım, 5(12), s63-77.
- Özalp, İ. Dereköy, A. Saldıraner, Y. (1990), İhracat Yapan İşletmelerde Organizasyon Yapıları, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (1), s. 59-78.
- Özdemir, M., (2015), Yardım Kredisi'ne (Karz-ı Hasen) Peşin Ödemeli "Mesbah Noktası" Kullanılarak Yeni Bir Bakış, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, s.200.
- Özgür Ersan, (2007) "*Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği*", Doktora Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, s.1-5.
- Özsoy, İ. (1997). Özel Finans Kurumları. 95. İstanbul: Asya Finans Kültür Yayınları.
- Öztürk, N., (2011), "*Para Banka Kredi*", Ekin Yayınevi, Bursa.
- Pehlivan, P., (2016), *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Ve Bankacılık Sektöründeki Önemi*, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı:31, s.297.
- Polat, M., ve Gemici, E., (2017). *Analysis of the relationship between BIST and BRICS stocks in terms of portfolio diversification: cointegration analysis with ARDL boundary test*, Journal of Economics, Finance and Accounting (JEFA), V.4, Iss.4, p.393-404.
- Sezgin, Yusuf Enes, (2017), *İslam İktisadı ve Piyasa*, İktisat Yayınları, İstanbul.
- Sümer, G , Onan, F., (2015), "*Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları*". Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 17 s: 296-308

- T.C.MerkezBankası,(2019),<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Finansal+Istikrar/>
- Tabakoğlu, A., (2016), *İslam İktisadına Giriş*, Dergah Yayınlar, 4. Basım, İstanbul.
- Tajardoon, G., Behname, M. & Noormohamadi, K. (2013). *Islamic Banking and Economic Growth: Evidence from Asia*. Journal of Modern Accounting and Auditing, 9(4), 542-546.
- Tosun, M. (2000), *Türk Mali Sisteminde Özel Finans Kurumları Deneyimi ve ÖFK'ların Türk Banka sistemi içindeki yerleri*. Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama:Editör İ.Usul, 177-191.
- Tunay, K.B., (2016), *İslami Bankacılık ile Ekonomik Büyüme Arasında Nedensellik İlişkileri*, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:23, Sayı:2, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Manisa, s. 485.
- Türkan, Y., ve Polat, M. (2013),*İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezi Olma Sürecinin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerine Etkisi*, s.3.
- Türkan, Y., (2019), *33 Soruda İslami Finans ve Bankacılık*, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği, (2020), <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar>
- Türkiye Finans, (2019), <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/hakkimizda/turkiye-finansi-taniyin/Sayfalar/turkiye-finans-hakkinda.aspx>
- Türkiye İhracatçılar Meclisi, (2019), <https://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html>
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2019), <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/disticaret.zul?param1=0¶m2=0&sitcrev=0&isicrev=0&sayac=5801>,
<http://www.tuik.gov.tr/Start.do>
- Vakıf Katılım Bankası, (2019), <https://vakifkatilim.com.tr>
- Yahşi, F. (2000), . *Özel Finans Kurumlarının Mevzuat Serüveni*. (9), 6. Bereket Dergisi. s.6.
- Yanpar, Atila, (2015), '*İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*' , Scala Yayıncılık, İstanbul.

- Yardımcıoğlu, Mahmut (2013), İslami Finansın Geleceğine İlişkin Düşünceler, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s. 141.
- Yazdan, G. F. & Sadr, M. H. (2012). *Analysis of Islamic Bank's Financing and Economic Growth: Case Study Iran and Indonesia*. Journal of Economic Cooperation and Development, 33(4), 1-24.
- Yıldız, S.B., *Katılım 30 Endeksi İle BİST 100 Endeksi'nin Performanslarının Değerlendirilmesi*, Celal Bayar Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Manisa, s. 1-15.
- Yılmaz, O. N. (2010), *Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı*, Antalya: TKBB, s.15.
- Yüksel, S. (2016), *İslami Bankacılıkta Fon Toplama/ Fon Kullandırma Yöntemleri ve İslami Finansmanda Sukuk*, Umuttepe Yayınları, İstanbul, s.175-193.
- Zaim, Sabahattin, (2010), “İslâm Ekonomisi ve İslâm Ülkeleri İşbirliği Sahasında Son 50 Yıldaki Gelişmeler”, İş Ahlakı Dergisi, c.3, S.5, s.139.
- Ziraat Katılım Bankası, (2019), <https://www.ziraatkatilim.com.tr>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Bahar KAYANTAŞ
Doğum Yeri	Diyarbakır
Doğum Tarihi	24.06.1992

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Bingöl Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölüm	İktisat

İLETİŞİM

Adres	MERKEZ/ BİNGÖL
E-mail	Baharbockun1@gmail.com